

**Висновок.** Враховуючи результати проведеної експертної оцінки інвестиційного клімату, можна зробити певні висновки. Перш за все, реформування законодавства, загроза інфляції, високий рівень злочинності і корупції, низька прибутковість від інвестицій, бюрократизація держапарату, великий тягар оподаткування, замало інформації про об'єкти інвестування визначають доволі низький рейтинг України в зарубіжних організаціях, які займаються порівняльним аналізом умов інвестування і рівня ризику про всі країни світу. Ці чинники примушують іноземних інвесторів проводити обережну і очікувальну політику у сфері інвестиційної співпраці з Україною.

### **Література:**

1. Краківська В.Я. Інвестиційна діяльність та інвестиційна політика в регіоні // Інвестиції: практика та досвід. – 2009 - №4 – С.8-10.
2. <http://investmentzp.org.ua>
3. <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/>

***Аннотація.** В статті розглядається суть інвестиційної привлекательності регіону. Приведені фактори, впливаючі на інвестиційний клімат.*

***Ключевые слова:** інвестиції, інвестиційна привлекательність, інвестиційний клімат, інвестор.*

***Summary.** Essence of investment attractiveness of region is considered in the article. Factors over, that influence on an investment climate, are brought.*

***Keywords:** investments, investment attractiveness, investment climate, investor.*

УДК:332.1.009.12:338.439.5

Тимофієва Г.С., к.е.н.,  
Миколаївський національний аграрний університет

## **КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ РЕГІОНУ НА СВІТОВОМУ АГРАРНОМУ РИНКУ: ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ**

***Анотація.** У статті розкрито сутність світового аграрного ринку та висвітлено основні його риси, проведено дослідження дефініцій «регіон», «конкурентоспроможність регіону», «конкурентна перевага регіону». На основі проведеного дослідження сформовано*

*авторське визначення поняття конкурентної переваги регіону на світовому аграрному ринку.*

**Ключові слова:** *світовий ринок, світовий аграрний ринок, регіон, конкурентоспроможність регіону, конкурентна перевага регіону, конкурентна перевага регіону на світовому аграрному ринку.*

**Постановка проблеми.** Прагнення до відкритості національних економік, постійний розвиток процесів інтеграції країн до світового економічного співтовариства призводять до усунення бар'єрів між ринками, регіонами, країнами. В таких умовах можливість успішно конкурувати на світовому ринку визначається наявністю конкурентних переваг у регіоні.

Світовий ринок являє собою сукупність національних ринків країн, зв'язаних між собою зовнішньою торгівлею. Та, не зважаючи на захищеність регіональних і національних ринків, не можна не помітити тенденції до глобалізації світової економіки, спостерігається вона й в області світового сільського господарства.

Аграрний сектор є одним з найменш стабільних і найбільш непередбачуваних секторів світового господарства. На сучасному етапі свого розвитку світовий аграрний ринок характеризується низькими темпами зростання товарообігу; різкими коливаннями обсягів експорту й імпорту сільськогосподарської сировини; злетами і падіннями цін на сільськогосподарську продукцію; нестійкістю кон'юнктури багатьох ринків сільськогосподарської продукції.

В таких умовах виникає необхідність переосмислення існуючої ситуації та формування якісно нових підходів до розуміння та тлумачення явищ, що відбуваються навкруги, зокрема і в дослідженні понятійно-термінологічного апарату конкурентних переваг регіону на світовому аграрному ринку.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Дослідженням конкурентних переваг регіону займалася значна кількість зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких можемо виділити найвідоміших: Д. Кембел, Д. Рикардо, М. Портер, А. Смит, Дж. Стоунхаус, Б. Хьюстон, Л.С. Головачев, М.А. Гусаков, Н.М. Межевич, Л.Н. Чайникова, Р.А. Фатхутдинов, Г.А. Унтура, Л.С. Шевченко та інші. Однак, питання присвячені дослідженню конкурентних

переваг регіону на світовому аграрному ринку потребують подальшого дослідження.

**Ціль роботи.** Метою роботи є дослідження підходів до розуміння конкурентної переваги регіону та обґрунтування дефініції «конкурентні переваги регіону на світовому аграрному ринку».

**Виклад основного матеріалу.** Регіон (від англ. region, нім. Gebiet n, Region f, рос. регион, лат. regio — царина, царство) — в давнину земля, царство, нині — велика земельна одиниця.

Також під регіоном розуміють певну територію, що відрізняється від інших територій за низкою ознак і що володіє деякою цілісністю, взаємозв'язаністю складових її елементів.

Однією з основних у визначенні суті регіону є його географічна ознака, з врахуванням якої у науковій літературі вживають термін «економічний регіон». Е.Б. Алаєв визначає економічний регіон, як територіально цілісну частину народного господарства країни, яка володіє такими ознаками: спеціалізацією як основною народногосподарською функцією; комплексністю, що розуміється як взаємопов'язаність найважливіших елементів економічної і територіальної структур регіону; керованістю, тобто наявністю цілісної системи територіального управління господарством, за допомогою якої можуть вирішуватися як загальні, так і автономні проблеми розвитку [1].

Межевич Н.М. зазначає: «Кожний регіон виступає як форма визначеної просторової організації виробництва, заснованої на галузевому та територіальному поділі праці в рамках всього народного господарства країни. В той же час, він являє собою відносно самостійне економічне ціле. Цілісність виявляється тим більш високою, чим різноманітніша структура господарчого комплексу регіону та тим більш слабкою, чим меншими є його комунікаційні зв'язки з зовнішнім середовищем» [4].

Конкурентоспроможність регіону являє собою його здатність конкурувати, випереджати інших, використовуючи при цьому свої переваги в досягненні поставлених цілей [8].

Воротніков А. визначає конкурентоспроможність регіону, як продуктивність використання наявних ресурсів [2].

Дохолян С. та Петросянц В. вважають, що конкурентоспроможність регіону – це здатність місцевих органів влади на основі використання функцій управління і регулювання створювати умови раціонального використання економічного потенціалу регіону для більш повного задоволення потреб суспільства [3].

Конкурентоспроможність регіону передбачає стійке зростання рівня життя населення, розширення можливостей для зайнятості та здатності виконувати свої зобов'язання на внутрішньому та зовнішньому ринках. Вважаємо, що конкурентоспроможність регіону має значні відмінності від конкурентоспроможності фірми: по-перше, регіон продовжує існувати; по-друге, конкурентоспроможність регіону завжди визначається зростанням рівня зайнятості, що часто не відповідає поняттю конкурентоспроможності фірми; по-третє – позитивні зовнішні ефекти, що супроводжують регіон, який динамічно розвивається створюють умови для розвитку сусідніх територій.

Враховуючи проведені дослідження, ми дійшли висновку, що конкурентоспроможність регіону в першу чергу визначає його здатність створювати та розвивати конкурентні переваги.

В науковій літературі існує значна кількість підходів до визначення та джерел виникнення конкурентних переваг території (країни, регіону). Вважаємо за необхідне представити основні з них (таб. 1).

Представлені теорії конкурентних переваг території дають змогу обґрунтувати поняття конкурентної переваги регіону. Так, А. Градов зазначає, що конкурентні переваги регіону визначаються геоекологічним положенням регіону, рівнем розвитку виробничої інфраструктури, якісними характеристиками природно-ресурсного потенціалу та ефективністю регіонального управління, яке можна розглядати в якості умов та факторів конкурентного середовища.

**Розвиток уявлень про природу конкурентних переваг територій**

Теорії	Основні поняття
Теорія абсолютних переваг А. Сміта	Регіону, що володіє абсолютними перевагами по витратах праці на виробництва певної продукції порівняно з іншими регіонами, необхідно спеціалізуватися на виробництві даної продукції та розвивати торгівлю ним з сусідніми регіонами. Ту продукцію, у виробництві якої регіон не володіє абсолютними перевагами, потрібно імпортувати з інших регіонів.
Теорія порівняних переваг Д. Рікардо	Торгівля між регіонами буде вигідна, навіть якщо один з них не володіє абсолютними перевагами у виробництві конкретної продукції. Виробництво і внутрішнє споживання продукції може бути збільшено, якщо регіони будуть спеціалізуватися на виробництві та продажі тих товарів, по яким вони володіють порівняними перевагами, визначаючих різницю у співвідношенні витрат.
Теорія факторів виробництва Е. ліна	Різниця у витратах виробництва, і відповідно, в ціні товару у різних регіонах пояснюється різницею у відносній насиченості (або надмірності) факторів виробництва, до яких вчені віднесли працю, капітал та землю. Тому відносно більш дешевшими будуть ті товари (праце- та капіталомісткі, продукція землеробства), у виробництві яких надмірним являється відповідний основний фактор виробництва.
Теорія технологічного розриву М. Познера - Б. Ориву	Перевагами володіє той, хто має принципово нову технологію або новий товар, який користується високим попитом на зовнішньому ринку. Даний принцип виконується навіть для однакових з огляду на ресурсне забезпечення територій.
Теорія специфічних факторів П. Самуельсона та Р. Джона	Різне забезпечення окремих країн специфічними факторами виробництва (необільними, важко переміщуваними) призводить до подальшого розвитку експортних поставок та зменшення виробництва конкурентного до імпортного.
Теорія фірми Е. Ліндера	Порівняні переваги притаманні не регіону (країні), а великій фірмі-експортеру, яка намагається закріпити виробничі та збутові контакти з великими фірмами-покупцями в сусідніх регіонах
Теорія конкурентних переваг М. Портера	Місце території (країни, регіону) на зовнішньому ринку визначається умовами сформованими в так званій «ромб конкурентоспроможності»: факторні умови; умови попиту; наявність та розвиток суміжних та обслуговуючих галузей; наявність загальної стратегії фірми на конкурентному полі

Дослідження Н.М. Межевича ґрунтуються на тому, що конкурентні переваги регіону, являються основною складовою конкурентоспроможності, та визначають рівень розвитку всієї регіональної соціально-економічної системи [4].

М. Портер наголошує на тому, що конкурентні переваги регіону є інтегральним показником, який виникає з переваг підприємств та організацій, що виробляють конкурентоспроможні товари та послуги [5].

Л. Н. Чайникова згідна з інтерпретацією конкурентних переваг регіону наданою М. Портером. Проте вважає, що завдання полягає в тому, щоб регіон, як соціально-економічна система, повинен сприяти формуванню конкурентних переваг підприємств та фірм, що знаходяться на його території, шляхом створення конкурентного середовища та розвитку відповідної інфраструктури [9].

На думку А.І. Татаркіна конкурентні переваги регіону являють собою ресурси та фактори, які допомагають (дають можливість) бізнесу та владі випереджати інших в досягненні поставлених цілей [6].

Р.А. Фатхутдинов трактує поняття конкурентні переваги регіону, як цінності підприємства, що реалізуються під впливом виробництва товарів (послуг), успішно проданих на ринку [7].

Україна є аграрною країною, що має майже 27% світових чорноземів та величезний аграрний потенціалу. Враховуючи зазначене, цілком зрозумілою є необхідність зміцнення позицій країни саме на світовому аграрному ринку. Проте, розвиток аграрного сектору в регіонах країни дуже часто залежать від економічних відносин, які склалися в регіоні з приводу привласнення й використання землі, як основного фактору виробництва. Це, в свою чергу, відрізняє аграрний сектор від інших галузей народного господарства. Особливості ж розвитку аграрного сектора в регіоні полягають в тому, що на відміну від розвитку промисловості, для якої земля є лише загальною умовою функціонування в сільському господарстві земля є головним об'єктом виробничих відносин і основним засобом виробництва; для сільського господарства характерним є збіг часу виробництва і робочого періоду, що породжує сезонний характер виробництва; в аграрному секторі тісно переплітаються економічні і природні процеси відтворення. Тому кінцевим результатом є сума зусиль людини і природи. Зазначені особливості розвитку

аграрного сектора породжують специфіку формування конкурентних переваг регіону на світовому аграрному ринку.

На нашу думку, конкурентні переваги регіону на світовому аграрному ринку характеризуються наявністю в регіоні певних умов (наявність родючих ґрунтів, географічне розташування, природно-кліматичні умови, розвиток інфраструктури аграрного ринку, наявність переробних підприємств та ін.), що відрізняють його від інших регіонів, та дають йому змогу якісно задовольняти потреби населення світу, вітчизняних та іноземних фірм і підприємств в сільськогосподарській продукції та сприяють підвищенню рівня розвитку країни в цілому.

**Висновки.** Отже, проведені дослідження дають змогу говорити, про наявність певних особливостей у визначенні дефініції «конкурентні переваги регіону на світовому аграрному ринку». Така ситуація пов'язана з необхідністю врахування землі, як основного фактору виробництва та залежністю аграрного сектору від природних умов.

### Література

1. Алаев Э.Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь. — М.: Мысль, 1983. — С. 350.
2. Воротніков А. Стратегія підвищення конкурентоспроможності регіону / А. Воротніков // Економічні стратегії. – 2001. – с. 144-149
3. Дохолян С., Петросянц В. Передумови розвитку регіональної конкурентоспроможності / С. Дохолян, В. Петросянц // Регіональні проблеми перетворення економіки. – 2007. - №1. – с. 46-50
4. Межевич Н.М. Основные направления региональной политики Российской Федерации. ч.2 Механизмы региональной политики. Учебное пособие. Конкурентные преимущества как стартовое условие регионального развития. Режим доступа: <http://www.dvo.sut.ru/>
5. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер; пер. с англ. В.Д. Щетина – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.]

6. Татаркін А.І., Формування конкурентних переваг регіону / А.І. Татаркін // Регіон: економіка та соціологія. – 2006. - №1

7. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспроможність організації в умовах кризи: економіка, маркетинг, менеджмент / Р.А. Фатхутдинов. – М.: «Маркетинг», 2002. – 892 с

8. Шелудько В. Ну, кто сильнее? К вопросу о формировании разноуровневых экономических систем [Текст] / В. Шелудько // Российское предпринимательство. – 2007. - №5(1). – с. 6-10

9. Чайникова Л.Н. Методологічні та практичні аспекти оцінки конкурентоспроможності регіону: монографія / Л.Н. Чайникова. – Тамбов: Вид-во Тамб. держ. техн. ун-ту, 2008. – с.125-130

***Аннотация.** В статье раскрыта сущность мирового аграрного рынка и освещены основные его черты, проведено исследование дефиниций «регион», «конкурентоспособность региона», «конкурентное преимущество региона». На основе проведенного исследования сформирован собственное определение понятия конкурентного преимущества региона на мировом аграрном рынке.*

***Ключевые слова:** мировой рынок, мировой аграрный рынок, регион, конкурентоспособность региона, конкурентное преимущество региона, конкурентное преимущество региона на мировом аграрном рынке.*

***Summary.** The article reveals the essence of the global agricultural market and highlights its main features, a study definitions of "region", "regional competitiveness", "competitive advantage in the region." Based on the research form their own definition of the region's competitive advantage in the global agricultural market.*

***Keywords:** world market, world agricultural market, the region's competitiveness in the region, the competitive advantage of the region, the region a competitive advantage in the global agricultural market.*

УДК 657

Тлущкевич Н.В.,  
кандидат економічних наук, доцент,  
Луцький національний технічний університет

## ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО ОБЛІКУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

***Анотація.** Розглянуто питання еволюції управлінського обліку в галузі, визначені етапи розвитку управлінського обліку.*

***Ключові слова:** управлінський облік, витрати, калькуляція, контроль.*